

Α' Πιρτζόσεις περί ιδρύσεως χωριών

1. Τὸ 'Αλβασάν'

Τὸ 'Αλβασάν' ἦδανε ἀρχὴ τσιφλίκ' καὶ τὸ εἶχανε ὁ 'Απτῆ βέης καὶ ὁ Μονσταφᾶ βέης. Ὑστατα τὰ παιδιὰ τς τὸ βανάνε ἀμανέτ στὸν 'Αρμέν' τὸ σαράφ, τὸ Χατζῆ Νερσές κι' αὐτὸς στὰ 1860 τὸ ξεπούλ'σε.

Ὡς τὰ τότες, τὸ τσιφλίκ' εἶχε σαράδα δδάδες π κάδδανε οἱ τσεφτσῆδες. 'Απ' αὐτῶν, ἓνα τακίμ ἦδαν ἀπ' τὸ Καβακλή τς Βουργαρίας, ἄλλ' ἀπ' τ' Θεσσαλία, κι' ἄλλ' Καραμανλῆδες. Αὐτοῖν' ἀγόρασαν τὸ τσιφλίκ' ἀπ τὸν 'Αρμέν' καὶ τὸ καμαν χωριό.

Κολλμένα μὲ τ' 'Αλβασανιοῦ τὸ τσιφλίκ' ἦδανε καὶ μικρὰ τσιφλίκια, π τὰ εἶχανε οἱ δόπιοι. Ἐνα εἶχε κι' ὁ παλιὸς μας, ὁ Χατζηγιαννάς, πγ εἶχε 21 θυγατέρες καὶ 15 γιοῦδες, ἀπὸ δύο γυναικας δεκαοχτὼ ἀπ τὴ μιὰ καὶ δεκαοχτὼ ἀπ' τὴν ἄλλ'να, καὶ τὸ σόι τὸ λεγόν «Αἱ τὰ τριαδαῖς ἀδελφία».

2. Τὸ Νιχώρ

Τὸ Νιχώρ τὸ χάρσε ἓνας φονιάς στὴ Σουλτάνα, γιὰ νὰ βοίσκενε ἀπάγιο ἐκεῖ ὅς' ἔκαμνανε κάνα καβαγέτ καὶ νὰ πλῖτάνε. Ὑστατα σὰ γάηκαν οἱ σαράντα δδάδες τ τσιφλικιοῦ, στ' 'Αλβασάν', κι' ἀπομάκτανε οἱ Καρυῶτες στ' ἀνοιχτά, ἀγόρασανε τὸ Νιχώρ ἀπ' τὴ Σουλτάνα καὶ τὸ καμαν χωριό.

Β' Διάφορα ἔσματα

1. Τὸ τραβούδ' τοῦ σταυροῦ

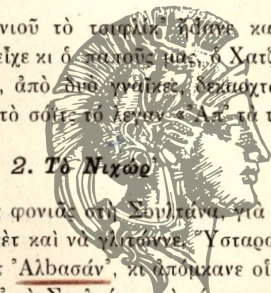
Σήμερα μαῦρος οὐρανός, σήμερα μαύρη μέρα,
Σήμερον καταδέχεται σταύρωσιν τῷ Δεσπότη,
Παρισταμένη τοῦ σταυροῦ ἡ πάναμος Παρθένα,
καὶ τὸ Σωτήρᾳ βλέπουσα κρεμάμενον τῷ ξύλῳ
—Πῶς ὑπομένεις τὸν σταυρὸν γλυκύτατόν μου τέκνον;

Ἅγιος, Κύριος Σαββᾶώθ.

(Ἐψάλλετο τὴν Μεγάλην Πέμπτην ἀπὸ ἓνα παιδί, ποὺ γυρνοῦσε τὰ σπία κατὰ σειρά, κρατώντας εἰς τὸ χέρι ἓνα δίσκον τῆς ἐκκλησίας μὲ τὸν ἀργυρὸ σταυρὸ ξαπλωμένο εἰς τὸν δίσκον καὶ στολισμένο μὲ ἀνθή καὶ δύο τρία

«Αρχὴ θρονίου
Χατζηγιαννᾶ καὶ
Μονσταφᾶ βέης»
τ.Ε' 1938-9
~ 105-108

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

κόκκινα αὐγά. Διὰ τὸν κόπον τοῦ ἐμάζευεν αὐτὰ καὶ χρήματα. Τὰ αὐτὰ πα-
ρέδιδεν ἔπειτα εἰς τὸν παπᾶν καὶ τὰ χρήματα κρατοῦσε αὐτός).

2. Ὁ Σταυράκογλος

— Ἀφῆσες ἕναν γκιάβουρα τοὺς Τούρκους νὰ δρῖζει
μὲ τὰ πολλὰ πουγγία του, νὰ τούσε φοβερίζει.
Καὶ τὸν ταμπάκον ἔκαμεν ἄλλος νὰ μὴ πουλήσει
γιὰ νὰ κερδήσει χρήματα, τὸν κόσμον νὰ κερδήσει.

Εἰς τοῦ Σπαθάρη τὸν ὁδᾶ ἦταν ζωγραφισμένα
βασίλεια, καὶ μπογδανιά, ὅλα τοὺς ἕνα ἕνα.
Στῆς Σπαθαρέσσας τὸν ὁδᾶ ἦταν ζωγραφισμένα
τριανταφυλλιές, γαρουφαλιές, μὲ ἄνθη φορτωμένα.
Παρασκευὴ ξημέρωμα, μὴν εἶχε ξημερώσει.
ἔφεραν τὸν Σταυράκογλον μέσα εἰς τὸ κοτέσι.

— Σιεφὰ γκελδὶν Σταυράκογλοι, πῶς εἶσαι στὴν ὑγείᾳ σου;
Πῶς εἶσαι εἰς τὸ κεφάλι σου, τὸ φῶς ἢ ἀφεντιά σου;

Καὶ ἡ κατάρα ἡ φοβερὴ τοῦ Παναγιωτάτου
βύθισε τὸν Σταυράκογλον στὴς θάλασσας τὸν κάτω.

(Ἐτραγουδεῖτο πρὸ 70 ἐτῶν. Ὁ μὲ τ' ἀνωτέρω κατ' ἀφήγησιν Μαρίας
Ἰωαννίδου ἀγραμμάτων, ἐτῶν 87, ἔξ. Ἐλβασανίου Μετροῶν, νῦν κατοικοῦ
Ἀγίου Πέτρου Γουμενίτσας).

3. Τὸ μοιρολόγι τς Παναγίας

Καλὸ εἶναι τὸ Ἅγιος ὁ θεός, καλὸ εἶναι ποὺ τὸ λένε
παράδεισο καὶ λίβανο ἀπὸ τὸν Ἅγιο Δάφο.

Ἐκεῖ τὰ δέδρα σκίζονται, τὰ μάρμαρα λυγίζουν,
ἐκεῖ δρέχοντε τὰ σκυλιά, οἱ ἄνομοι οἱ Ἑβραῖοι,

5 οἱ ἄνομοι καὶ τὰ σκυλιά, οἱ τρεῖς καταραμένοι.

— Σεῖς Ὀβριγιοί, ποῦ δρέχετε ; καὶ τί πολυρώτατε ;

— Μεῖς τὸ Χριστὸ γυρεύομε νὰ τόνε σταυρώσουμε.

Βαστούμ' φλουριά στὰ χέρια μας κι ἀργύρια στὶς ποδιές μας.

— Γιὰ δόστε με τ' ἀργύρια σας νὰ σᾶς τὸ πῶ ποῦ εἶναι.

10 — Γιὰ λῦσε τα καὶ πάρε τα καὶ πές το μας ποῦ εἶναι.

Κάθεται καὶ προγεύεται πάνω στὸ περιβόλι,
μὲ δεκοχτὼ πνευματικούς, μὲ δώδεκ' Ἀποστόλους.

Πῆραν τὸ δρόμὸ τὸ δρομοῦ τοῦ ριοῦ τὸ μονοπάτι,

- τὸ μονοπάτι τοὺς ἔβγαλε ἴσια στὸ περιβόλι.
- 15 Μόλις τοὺς εἶδε ὁ Χριστός, ἀμέσως ἐταράχθη.
—Φέрте σκαμνιά τοὺς φίλους μου καὶ τράπεζα ἐμπρὸς τοὺς.
Τσακίσανε τὴν τράπεζα, σπάσανε τὰ ποτήρια.
—Αὐτὸς εἶναι καὶ πιάστε τον γρήγορα, νὰ μὴ φύγει.
Ἄπ' τὸν περτσὲ τὸν πιάσανε, στὴ γῇ τονε σβροδᾶνε.
- 20 Γέμισ' τὸ στόμα τ' αἷματα, τὰ χεῖλη του φαριμάκι.
Εὐθύς τονε φορέσανε τοῦ βουβαλιοῦ τὸ τσάλι,
εὐθύς τονε ποτίσανε τριῶν χρονῶν τὸ ξύδι,
εὐθύς τὸν πάνε στὸ παχνί, κι ἄχερο τὸν ταγίσαν.
Ἡ Μάρθα, ἡ Μαγδαληνή, καὶ τοῦ Λαζάρ' ἡ μάννα,
25 καὶ τοῦ Ἰακώβ ἡ ἀδελφή, οἱ τέσσερες ἀντάμα,
πῆραν τὸ δρόμο τὸ δρομί, δρομί στὴν Παναγία.
Βλέπουν ἐκεῖ τὴν Παναγιά, τὴν προσευχή της κάνει
καὶ τὸν θεὸν παρακαλεῖ, γιὰ τὸ μονογενῆ της.
Ἡ μιὰ τὴν ἄλλη βλέπουνε, ἡ μιὰ τὴν ἄλλη λέγει:
30 —Σὺ, Παναγιά μας Δέσποινα, τὴν προσευχή σου κάνεις
καὶ τὸ θεὸ παρακαλεῖς γιὰ τὸ μονογενῆ σου,
τὸ γιό σου τότε πιάσανε καὶ πῆνε τὸν κομμάσουν.
Μῶρ, κάλλιο νὰ βουβαρινοῦσαν πᾶσι τὸ λένε τοῦ περ.
35 Πῆραν τὸ δρόμο τὸ δρομί, δρομί τὸ μονοπάτι,
τὸ μονοπάτι τοὺς ἔβγαλε στὴν πόρτα τοῦ Παλάτου.
Κοιτοῦν ξερβιά, κοιτοῦν, δεξιά, κανένα δὲ γνωρίζουν·
κοιτοῦν καὶ δεξιώτερα, βλέπουν τὸν Γεωάννη.
—Ἀη Γιάννη Πρόδρομε καὶ βαπτιστᾶ τοῦ γιοῦ μου,
μὴν εἶδες τὸν νιόκα μου καὶ τὸν διδάσκαλό σου ;
- 40 —Βλέπεις ἐκεῖνον τὸν γυμνό, τὸν παραπονεμένο,
ὁποῦ φορεῖ πουκάμισο, στὸ αἷμα βουτηγμένο ;
Σὰν τ' ἄκουσε ἡ Παναγιά, ἔπεσε κι ἐλιγώθη.
Δὲν μὲ μιλάς νιόκα μου, δὲν μὲ μιλάς παιδί μου ;
Ζητεῖ μαχαίρι νὰ σφαγῇ, γρεμὸ νὰ πέσει κάτω.
- 45 —Γί νὰ σοῦ πῶ μαννούλα μου ποὺ μ' ἔχουν σταυρωμένο ;
Μάννα μ, ἂν κρεμαστῆς ἐσύ, κρεμνιέτ' ὁ κόσμος ὅλος.
Μάννα μ' καὶ ἂν σφαγῆς ἐσύ, χάνετ' ὁ κόσμος ὅλος.
Σύρε μάννα μ' στὸ σπίτι σου, καὶ κάνε τὸ σταυρό σου,
καὶ παρακάλεῖ τὸ Θεό, γιὰ τὸ μονογενῆ σου.
- 50 —Βάλε κρασί στὸ μαστραπᾶ κι ἀφράτο παξιμάδι,
νὰ τό βρ' ἡ μάνν' ἀπ' τὸ παιδί, καὶ τὸ παιδί ἀπ' τὴ μάννα.
Καλὸ εἶναι τ' Ἄγιος ὁ θεός, καλὸ εἶναι ποὺ τὸ λένε.
Ὅποιος τὸ λέγει σώζεται κι' ὅποιος τ' ἀκούει ἀγιάζει,

κι' ὅποιος τὸ καλοφηγκριστῆ, Παράδεισο θὰ λάβει,
55 Παράδεισο καὶ λίβανο ἀπὸ τὸν Ἅγιο Δάφο.

(Ἐψάλλετο καὶ ψάλλεται τὴν νύκτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ὑπὸ τῶν γυναικῶν ποὺ φυλάγουν τὸ λείψανο τοῦ Χριστοῦ. Ἀνακοίνωσις Φρόσως Χατζοπούλου ἐτῶν 19, ἐξ Ἑλβασανίου, ἐγγραμμάτου, νῦν κατοικοῦν Ἁγίου Πέτρου Γουμενίτσας).

4. Ὁ θάνατος τοῦ γύφτου

Πεθαίνει ὁ γύφτος ὁ χαλκιᾶς κι ἡ γύφτισσα τὸν κλαίγει :
— Ἐσὺ πεθαίνεις μάστορα, κι ἐμένα ποῦ μ' ἀφήνεις ;
— Σ' ἀφήνω γὼ τὴν τσέργα μου τὴ χιλιοτρυπημένη,
νά χεῖς τὸν ἥλιο θερμαστὴ καὶ τὴ βροχὴ γιὰ πλύτρα,
5 καὶ τὸν ἀγέρα σκουπιστή, καὶ τὸ χαλάζι φίλο.
Σ' ἀφήνω τζὸρ ἀπ' ἀκρανιά, καὶ τρύπια δραβεζίκα
νά βαίνεις παντοῦ λεύτερα, μέσ' στοῦ χωριοῦ τὰ σπίτια,
νά τρῶς τὰ ξεροκόμματα, νά σοῦ ποροῦν τὰ δόντια.

Τσέργα=σκηνή, τζόρα=ράβδος, δραβεζίκα=σακκούλι τροχῶ=ἀκονίζω
(Ἀνακοίνωση Ξενοφῶντος Χουρομτζιάδου 70 ἐτῶν, ἐγγραμμάτου, ἐκ Πετροχωρίου Μετρώων, νῦν κατοικοῦν Ἀλάτχου, Χρυσουπόλεως).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

5. Ὁ Μανώλης

ΑΘΗΝΩΝ

Σ' ἓνα τρεχαντηράκι καρσὶ στὸν Μαρμαρά
εἶν' ὁ Μανώλης μέσα, (λεῖλὸμ, λεῖλὸμ), με δώδεκα παιδιά.
Σ' ἓνα βουνὸ μεγάλο, σ' ἓνα βουνὸ ψηλό,
σκοτώσαν τὸν Μανώλη, (λεῖλὸμ, λεῖλὸμ), τῆς Ἐρηνιώς τὸ γιό.
5 Τὸν κλαίγει ὁ κόσμος ὅλος, τὸν κλαίγει κι' ἡ δουνιά,
τὸ κλαίγει κι' ἀδελφή του (λεῖλὸμ, λεῖλὸμ), ποὺ δὲν τὸν εἶδε πιά.
— Κρῖμας Μανώλη μ', κρῖμας, κρῖμα στὸ νόγι σου,
ποὺ ἔκαμες ρεζίλι, (λεῖλὸμ, λεῖλὸμ), ὅλο τὸ σόγι σου.
Μανώλη μ' τ' ἄρματα σου, πουλιοῦνται στὸ τσαρσί,
10 τὰ χουν καὶ τὰ γυρίζουν, (λεῖλομ, λεῖλὸμ), γιὰ μιὰν ὀκᾶ καρσί.
— Μάννα μ', δὲν εἶταν ἓνας, δὲν εἶταν καναδυό,
μὸν εἶταν τρεῖς χιλιάδες, (λεῖλὸμ, λεῖλὸμ), ποὺ ζῶσαν τὸ βουνό.
Μάννα μ', δὲν ἦταν Τούρκοι, δὲν ἦταν Χριστιανοί,
μὸν εἶταν κερετζήδες, (λεῖλὸμ, λεῖλὸμ), οἱ παλιοβούργαροι.
15 — Μανώλη μ', τ' ἄρματα σου δὲν εἶταν γιὰ φωτιά
μόνε νὰ λειτουργοῦνται, (λεῖλὸμ, λεῖλὸμ), μέσ' στὴν Ἁγιά Σοφιά.
Μανώλη μ', τὸ κεφάλι σ' εἶτανε μακρουλό,
ὅταν τὸ πελεκοῦσαν, (λεῖλὸμ, λεῖλὸμ), ἐπάνω στὸ βουνό.
Σ' ἓνα βουνὸ μεγάλο, καρσὶ στὸ Μαρμαρά,
20 σκοτώσαν τὸ Μανώλη, (λεῖλὸμ, λεῖλὸμ), με δώδεκα παιδιά.
Ἐλπίδα Χουρομτζιάδου, ἐτῶν 57, ἐγγραμμάτου καὶ ποιητοῦ
(Τουρκοῦ) Μέρσι, νῦν κατοικοῦν Παλαιὰ Γουμινίτσα.